

Veteriner Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Potansiyel ve Eğilimlerinin Analizi: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği

Mehmet Ferit CAN

Mustafa Kemal Üniversitesi, Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği, Hatay, Türkiye

Geliş tarihi: 15.07.2014

Kabul Tarihi: 19.10.2014

ÖZET

Girişimcilik ekonomik büyüme ve gelişme, istihdam, rekabet ve sosyal refah alanlarında çok önemli roller oynamaktadır. Bu çalışmanın amaçları (I) veteriner fakültesi öğrencilerinin girişimcilik potansiyel ve eğilimlerinin girişimcilik skoru (GS) yardımıyla belirlenmesi ve (II) GS ile öğrencilerin sosyoekonomik ve demografik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Veriler, Hatay ili Mustafa Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencileri arasından rastgele seçilen 201 öğrenciden bir anket vasıtasıyla temin edilmiştir. Bu çalışmada ortalama girişimcilik skoru 25.93 ± 5.11 (min:9, max:36) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %64'ünün kendi işini kurma düşüncesinde olduğu belirlenmiştir. Kendi işini kurmak isteyen öğrenciler, kurmak istemeyenlere göre istatistiksel düzeyde anlamlı daha yüksek bir girişimcilik skoruna sahiptir ($p < 0.01$). Öğrencilerin aile gelir düzeyi ile GS arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Bununla beraber, incelenen diğer sosyoekonomik ve demografik özellikler (cinsiyet, yaş, aile nüfusu, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleki durumu) ile GS arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p > 0.05$). Öğrencilerin çoğunluğuna göre, kendi işini kurma kararı üzerinde "bağımsızlık ve yüksek kazanç sağlama" pozitif rol oynarken, "deneyimsizlik ve potansiyel riskler" negatif rol oynamaktadır. Öğrenciler arasında girişimcilerin sayısını artırmak için girişimcilik ders ve kurslarına veteriner fakültelerinin eğitim-öğretim programlarında yer verilmelidir. Ayrıca, girişimcilikle ilgili düzenlenecek bilimsel ve sosyal aktivitelerin veteriner fakültesi öğrencileri ve akademisyenler için oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Her ne kadar bu çalışma öğrencilerin girişimcilik niyetleri hakkında yeni bilgiler ortaya koysa da, kamu ve özel sektörde çalışan veteriner hekimlere yönelik ulusal ölçekte kapsamlı çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Ekonomi, Girişimcilik, Öğrenci, Skor, Veteriner

The Analysis of the Entrepreneurial Potential and Inclination of Veterinary Medical Students: A Case Study of Mustafa Kemal University

SUMMARY

Entrepreneurship plays crucial roles in the fields of economic growth and development, employment, competitiveness, and social welfare. The aims of the study were (I) to determine entrepreneurial potential and inclination of veterinary medicine students by means of entrepreneurship score (ES), and (II) to investigate the relationships between ES and socio-economic and demographic characteristics of the students. Data were gathered through a questionnaire completed by a total of 201 randomly selected students from Mustafa Kemal University Faculty of Veterinary Medicine, Hatay, Turkey. In the present study, the mean of the ES was found to be 25.93 ± 5.11 (min: 9; max: 36). It was determined that sixty-four of the students intent to starting their own business. Students who want to start their own business had statistically significant higher ES when compared with the others who don't want to start a business ($p < 0.01$). Income level of the students' family was significantly positively correlated with ES ($p < 0.05$). However, there were no statistically significant relationships between other socioeconomic and demographic characteristics examined (gender, age, family size, level of education and occupational status of the mother and father) and ES ($p > 0.05$). According to majority of the students, "independence and achieve high gain" play positive role and "inexperience and potential risks" play negative role in deciding to start their own business. In order to increase number of entrepreneur among the students, entrepreneurship lectures and courses should be included in the current curricula of the veterinary faculties. Furthermore, it is thought that scientific and social activities related to entrepreneurship could be quite useful for veterinary medicine students and academicians. Although the present study provides novel information about students' entrepreneurial inclination, further comprehensive studies at the national level are needed for veterinarians who are working in private and public sector.

Key Words

Economics, Entrepreneurship, Student, Score, Veterinary

GİRİŞ

Genel olarak “mal/hizmet üretimi ve pazarlaması amacıyla fırsatları değerlendirerek üretim faktörlerini bir araya getiren ve olası tüm riskleri üstlenerek sermayesini yatırıma dönüştüren kişi olarak tanımlanan” girişimcinin birçok bileşene sahip olduğu ve basit bir tanımının yapılamayacağı ifade edilmektedir (Müftüoğlu ve ark, 2009; Keleş ve ark, 2012). Ortaçağ’da “üstlenmek/girişmek” anlamında kullanılan ve İngilizcede enter (giriş) ve pere (ilk) kökleri ile “ilk girişen ve başlayan” anlamını taşıyan entrepreneur kelimesi ekonomi literatürüne 18. yüzyılda Fransız ekonomist Richard Cantillon tarafından kazandırılmıştır (Korkmaz, 2000; Marangoz, 2012). Zamanla farklılaşarak başka anlamlara evirilen girişimciliğe günümüzde daha çok yenilik yapabilme, fırsatları değerlendirebilme ve ticari olarak uygulanabilir hale getirme gibi anlamlar yüklenmiştir (Marangoz, 2012). Bununla beraber, girişimcilik yalnızca fırsatların yaratılması ve takip edilmesine yönelik bir süreç olarak değil; ekonomik, psikolojik ve sosyal riskler üstlenilerek farklı bir değer yaratma süreci olarak da görülmelidir (Hisrich ve Peters, 2006; Müftüoğlu ve ark, 2009; Çarıkçı ve Koyuncu, 2010).

Toplumların ekonomik ve sosyal gelişme ve kalkınmasında oldukça önemli bir role sahip olan “girişimciler” vergi gelirlerine, istihdama, Gayri Safi Milli Hâsılaya ve toplumsal refah artışına önemli katkılar sağlamaktadır (Karabulut 2009; Müftüoğlu ve ark, 2009; Rideout ve Gray, 2013). Girişimcilik tercihinin ekonomik gelişme ve çeşitliliği, ekonomik çeşitliliğin ise girişimciliği artırdığı/beslediği belirtilmektedir (Ersoy, 2010; Bosma ve Levie, 2014). Konunun önemi dikkate alındığında, üniversite ve yükseköğretim bitirmiş gençlerin “iş arayan değil, iş kuran kişiler” (Uluyol, 2013) olabilmelerini sağlama ve sürdürmede girişimcilik eğitiminin ne derece önem taşıdığı daha iyi anlaşılmalıdır. Girişimciliğin üstlendiği fonksiyonları iyi kavramış olan gelişmiş ülkelerin 30–40 yıl önce girişimcilik ders ve eğitimlerine ağırlık vermeye başladıkları dikkati çekmektedir (Müftüoğlu ve ark, 2009; Karabulut 2009). Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 1600’ün üzerinde okul tarafından verilen 2200 girişimcilik eğitim ve kursundan yıllık 400.000’in üzerinde öğrencinin yararlanmakta olduğu (Finkle ve ark, 2006) gelişmiş bir ülkenin anlayış ve vizyonunu yansıtan iyi bir örnektir. Türkiye’de 5996 ve 6343 sayılı yasalar başta olmak üzere veteriner hekimliği alanındaki mevzuat meslektaşlara geniş bir yetki ve istihdam alanı sağlamaktadır (Resmi Gazete 1954; 2011). Dünyada ilk defa Fransa ile 18. yüzyılda ve ülkemizde 19. yüzyılda kurumsal bir yapı kazanan veteriner hekimliği eğitiminin günümüzün teknolojik, toplumsal ve ekonomik talepleri ve gelişmelerine daha yenilikçi ve doyurucu yanıtlar verebilmesi için “öğrencilere girişimcilik bilgi ve kültürünü daha fazla kazandırabilecek bir eğitim modeline” geçilmesi gerekmektedir.

Girişimciliği belirleyen ve etkileyen en önemli faktörler arasında bireysel özellikler, aile geçmişi, genetik miras, toplumsal kültür ve gelenekler yer almaktadır (Nicolaou ve ark, 2008; Çarıkçı ve Koyuncu, 2010; Bosma ve ark, 2012). Bazı sosyal bilimciler girişimciliğin kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu belirtirken, diğer bir bölümü ise eğitim ve çevre gibi faktörlerle bağlantısının daha önemli olduğunu iddia etmektedir (Ören ve Biçkes, 2011).

Bu çalışmanın temel amaçları (I) veteriner fakültesi lisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimi ve düzeyinin girişimcilik skoru (GS) yardımıyla belirlenmesi ve (II) GS ile sosyoekonomik ve demografik değişkenler arasındaki

ilişkilerin incelenmesidir. Türkiye’de veteriner hekimliği alanında bir ilk olan bu çalışmadan elde edilecek bilgi ve bulguların bilimsel literatürün yanı sıra, veteriner hekimliği eğitim-öğretim programları ve istihdam politikalarına da yararlı katkılar sağlayabileceği öngörülmektedir.

MATERYAL ve METOT

Anket İçeriği, Güvenilirlik ve Geçerlilik Testleri ve Örneklem Seçimi

Çalışma için ihtiyaç duyulan veriler, Mustafa Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi lisans öğrencilerine yönelik 25 kapalı uçlu soru ve tek sayfadan oluşan bir anket formu yardımıyla Mart–Mayıs 2014 tarihleri arasında basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Anketin ilk bölümünü öğrencilerin sosyoekonomik ve demografik özellikleri ile mesleki görüş ve tercihleri, ikinci bölümünü ise literatür kapsamında (Müftüoğlu ve ark, 2009; Çarıkçı ve Koyuncu, 2010) girişimciliğin en önemli bileşenleri olarak bildirilen ve sıklıkla tekrarlanan bileşenlere yönelik tutumların sorgulandığı 5 noktalı metrik aralıklardan oluşan sorular oluşturmuştur. Bu bileşenlerine yönelik sorular için uzmanların görüşlerinden de yararlanılmıştır.

Anket sorularının güvenilirlik analizi için içsel tutarlılık (internal consistency) yöntemi kullanılmış ve ölçekte yer alan soruların homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıkları (benzerlik/yakınlıkları) Cronbach Alpha katsayısı ile test edilmiştir. Kırk altı katılımcı ile yapılan bir ön anket çalışması sonucunda bu katsayı 0.77 olarak bulunmuştur. Girişimcilik bileşenleri/alt boyutlarının hiçbirisi için düşük ve negatif bir katsayı değerine rastlanmamıştır. Katsayının 0.60–0.80 arasında bulunması 0 ile 1 arasında değer alan bu ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir (Ünlü ve ark, 2008; Keleş ve ark, 2012; Naktiyok ve Çiçek, 2014). Ölçeğin güvenilirliği belirlendikten sonra geçerliliğinin sınımasında faktör analizinden yararlanılmıştır. Verilerin, faktör analizi için uygun olduğu Kaiser-Meyer-Olkin katsayısının 0.727 ve Barlett’s Test of Sphericity sonucunun anlamlı ($p < 0.000$) çıkması ile anlaşılmıştır. Çalışmada Eigen değeri (özdeğer) 1’den büyük olanlar ölçeğe alınırken; literatürde bildirilen 0.40 katsayısı maddeler için faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak seçilmiştir. Faktörler isimlendirilirken, faktörlere yükleme yapan değişkenlerin ortak noktaları ve anlamları dikkate alınmıştır (Bacon ve ark, 1995; Ünlü ve ark, 2008; Naktiyok ve Çiçek, 2014).

Araştırmanın evrenini ilgili eğitim-öğretim döneminde fakülte lisans eğitim programına kayıtlı bulunan 308 öğrenci oluşturmuştur. Evreni temsil edecek örneklem büyüklüğü %95 güven düzeyi ve %5 hata payı öngörülerek “ $n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{[d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q]}$ ” formülü ile 172 kişi olarak belirlenmiştir (Formül için; p ve q :0.5, t :1.96; d :0,05 ve N :308). Tutarsız ve/veya eksik yanıtların olabileceği düşünülerek örneklemin temsil gücünü artırabilme amacıyla toplam 205 öğrenci üzerinde çalışılmıştır (Ören ve Biçkes, 2011; Rodriguez del Aguila ve Gonzalez-Ramirez, 2013; Naktiyok ve Çiçek, 2014). Tutarsız ve hatalı yanıtların olduğu görülen 4 anket çalışmadan çıkarılarak toplam 201 öğrenciye ait veri değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve İstatistiksel Analizler

Araştırma sonrası 5’li likert ölçeğiyle sorgulanan girişimcilik özellikleri “hiçbir zaman” için 0 puan; “nadiren” için 1 puan; “bazen” için 2 puan; “sık sık” için 3 puan ve “her zaman” için 4 puan olacak biçimde

puanlandırılmış ve öğrencilerin girişimcilik skorları hesaplanmıştır. Öğrencinin alabileceği en düşük ve en yüksek GS sırasıyla 0 ve 36 puan olmuştur. Sosyoekonomik özellikler dikkate alınarak öğrenciler alt gruplara ayrılmış ve bu grupların karşılaştırılmasında kullanılacak testlerin seçiminde verilerin nitelik ve dağılımına bakılmıştır. Sosyoekonomik ve demografik özellikler ile GS arasındaki ilişkilerin analizinde Spearman Korelasyon katsayısı ve Ki Kare testlerinden yararlanılmıştır (Çiçek ve ark, 2008; Can, 2014). Veri girişi ve istatistiksel analizlerde Excel 2010 ve SPSS 15.0 yazılımları kullanılmıştır.

BULGULAR

Veteriner fakültesi öğrencilerinin 9 farklı mesleki girişimcilik bileşeniyle ilgili yanıtları, bunların sıklıkları ve

ortalama Tablo 1’de verilmiştir. Öğrencilerin mesleki alanlarda “bazen” risk alma eğiliminde oldukları, geriye kalan bileşenlerin tamamı içinse tutumların ortalama sırasının “sık sık” olduğu saptanmıştır. “Mesleki alanda fırsatları değerlendiririm” tutumu için “hiçbir zaman” yanıtını veren öğrenci bulunmazken, “her zaman” yanıtının en yüksek oranda tercih edildiği bileşen “mesleki alanda rekabet edebilirim” olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin en düşük ve en yüksek girişimcilik skorları sırasıyla 9 ve 36, ortalama skor ise 25.93 olarak belirlenmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, kendi işini kurmayı düşünen ve düşünmeyenlerin toplam girişimcilik skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu ($p<0.01$), ancak farklı cinsiyet, anne ve baba mesleğine sahip alt grupların girişimcilik skorları arasında farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 1. Öğrencilerin girişimcilik bileşenlerine yönelik tutum ve davranışları

Table 1. Students’ attitudes and behaviours towards entrepreneurship components

Mesleki Girişimcilik Bileşenleri Olarak Yöneltilen Sorular (n=201)	Hiçbir zaman		Nadiren		Bazen		Sık sık		Her zaman		Medyan (min-max)
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
1. Mesleki konularda “yenilikçi ve farklı düşünebilirim”	1	0.5	10	5	56	27.9	72	35.8	62	30.8	3 (0-4)
2. Mesleki alanlarda “fırsatları değerlendiririm”	0	0	15	7.5	49	24.4	77	38.3	60	29.9	3 (1-4)
3. Mesleki alanlarda “rekabet edebilirim”	2	1	11	5.5	42	20.9	54	26.9	92	45.8	3 (0-4)
4. Mesleki alanlarda “risk alabilirim”	9	4.5	18	9	79	39.3	48	23.9	47	23.4	2 (0-4)
5. Mesleki alanlarda “liderlik vasfına” sahibim	3	1.5	20	10	42	20.9	65	32.3	71	35.3	3 (0-4)
6. Problemler karşı “kolay motive olabilirim”	4	2	18	9	40	19.9	75	37.3	64	31.8	3 (0-4)
7. Problemlerle mücadelede “sabırlı ve kararlı davranırım”	5	2.5	20	10	37	18.4	71	35.3	68	33.8	3 (0-4)
8. Mesleki eleştirilere karşı “olumlu bir tavır geliştirebilirim”	3	1.5	12	6	61	30.3	68	33.8	57	28.4	3 (0-4)
9. Kişi ve/veya kurumlarla “güçlü sosyal ilişkiler kurarım”	4	2	14	7	41	20.4	61	30.3	81	40.3	3 (0-4)

Öğrencilerin mezuniyet sonrası kendi işini kurma veya kurmama istek/tercihinde rol oynayan başlıca faktörler Şekil 1’de verilmiştir. Kendi işini kurmak isteyenlerin en büyük önceliği “bağımsızlık ve yüksek kazanç” iken, “saygınlık kazanma” ve “başka bir seçeneğin bulunmayışı” seçenekleri düşük oranlarda gösterilmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası müteşebbis olmaktan kaçınmalarında “deneyimsizlik ve potansiyel riskleri” gerekçe olarak gösterirken, bunları 3. sırada “mali yetersizlikler” izlemiştir.

Mezuniyet sonrası mesleğin hangi alanında çalışmak istediklerine ilişkin yöneltilen bir soruya ise öğrencilerin %47’si klinik hizmetlerin, %22’si Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığın (GTHB), %17’si kendi kuracağı besi veya süt sığırcılığı işletmesi, %11’i üniversitede ve %3’ü ilaç veya yem sanayinde yanıtını vermişlerdir. Mezuniyet sonrası çalışılması düşünülen klinik, GTHB, hayvancılık işletmeleri, ilaç/yem sanayi ve üniversite grupları için ortalama GS sırasıyla 27.06, 22.81, 26.22, 28.40 ve 26.69 olarak bulunmuş olup, skorlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık [$F(4.201)=6.322$, $p<0.01$] olduğu saptanmıştır. Hangi grubun farklılığa yol açtığını belirlemek için yapılan Scheffe Post Hoc testi neticesinde farklılığın GTHB grubundaki öğrencilerden kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 2. Farklı gruplara göre girişimcilik skorları ve bunların istatistiksel anlamlılıkları

Table 2. Entrepreneurship scores and its statistical significance acc.to different groups

Farklı Alt Gruplar	n	Toplam Girişimcilik Skoru	p - Değeri
- Kendi İşini Kurma Niyeti			
Evet	135	26.56 ± 5.22	< .01
Hayır	66	24.65 ± 4.63	
- Annenin Mesleki Durumu			
Ev hanımı	159	25.67 ± 5.21	> .05
Çalışan	42	26.92 ± 4.62	
- Babanın Mesleki Durumu			
İşveren	65	26.58 ± 4.42	> .05
Ücretli	136	25.62 ± 5.39	
- Cinsiyet			
Bayan	53	25.44 ± 5.50	> .05
Erkek	148	26.11 ± 4.99	
- Tüm Öğrenciler	201	25.93 ± 5.11	

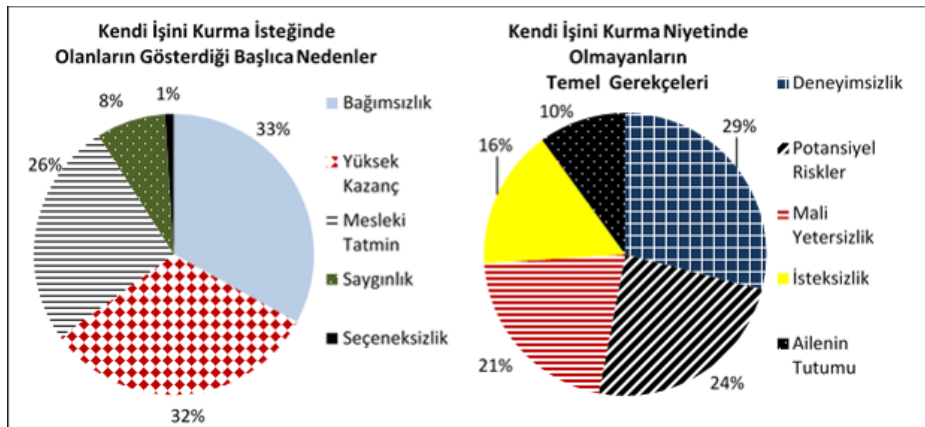
Tablo 3. Girişimcilik skorları ile sosyoekonomik/demografik özellikler arasındaki ilişkiler**Table 3.** Relationships between entrepreneurship scores and socioeconomic/demographic characteristics

Mesleki Girişimcilik Bileşenleri	Öğrencilerin Sosyoekonomik ve Demografik Özellikleri				
	Gelir Düzeyi	Yaş	Aile Nüfusu	Annenin Eğitim Düzeyi	Babanın Eğitim Düzeyi
1. Yenilikçilik ve farklılık	0.143*	0.112	-0.068	0.026	0.109
2. Fırsatları değerlendirme	-0.014	0.019	-0.006	0.056	0.034
3. Rekabetçilik	0.035	0.119	0.073	0.020	-0.014
4. Risk alabilme	0.059	0.067	0.086	0.119	-0.013
5. Liderlik vasfı	0.139*	0.132	-0.141*	0.144*	0.058
6. Motivasyon	0.068	-0.034	-0.029	0.036	0.044
7. Sabır ve kararlılık	-0.036	-0.030	-0.014	-0.011	-0.010
8. Eleştirilere olumlu tutum	0.060	-0.039	0.105	-0.088	-0.171**
9. Güçlü sosyal ilişki kurma	0.198**	-0.040	0.058	0.113	0.158*
-Girişimcilik Skoru (GS)	0.135*	0.081	0.006	0.083	0.104

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 4. Bazı değişkenler ile öğrencilerin kendi işini kurma niyeti arasındaki ilişkiler**Table 4.** Associations between certain variables and students' intention to start their own business

Öğrencilerin İş Kurma Niyeti	Öğrencinin Cinsiyeti				Annenin Mesleki Durumu				Babanın Mesleki Durumu			
	Bayan		Erkek		Ev Hanımı		Çalışan		Ücretli		İşveren	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	32	60.4	103	69.6	107	66.9	28	68.3	87	65.4	48	70.5
Hayır	21	39.6	45	30.4	53	33.1	13	31.7	46	34.6	20	29.5
Toplam	53	100	148	100	160	100	41	100	133	100	68	100
	$\chi^2 = 1.503$ ve $p > 0.05$				$\chi^2 = 0.01$ ve $p > 0.05$				$\chi^2 = 0.570$ ve $p > 0.05$			

Şekil 1. Öğrencilerin kendi işlerini kurma niyetine etki eden olumlu ve olumsuz faktörler**Figure 1.** Positive and negative factors affecting students' intention to start their own business

Mesleki girişimcilik skorları ile öğrencilerin ekonomik ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiler Tablo 3'de özetlenmiştir. GS ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunurken, diğer özellikler ile GS arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Tabloda ayrıca 9 farklı bileşenin bazılarının ailenin nüfusu ve anne/babanın eğitim

düzeyleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkilere sahip oldukları dikkati çekmektedir.

Öğrencilerin bağımsız bir iş kurma düşüncesi ile cinsiyetleri ve anne ve babalarının mesleki durumları arasındaki ilişkiler Tablo 4'te verilmiş olup, iş kurma düşüncesi ile bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

Öğrencilere ayrıca üniversitenin mesleki girişimcilik konusunda kendilerini ne düzeyde iş hayatına hazırladığı ve şuan aktif olarak çalışan veteriner hekimleri mesleki girişimcilik konusunda yeterli bulup/bulmadıkları sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtların ortalaması 5'li likert ölçeğinde göre sırasıyla "yetersiz" ve "orta düzeyde yeterli" olmuştur. Yöneltilen bir başka soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin mesleki alanda başarılı olabilmek için en önemli faktörü %56 ile "kişisel gayret ve çaba", %18 ile "yenilikçi ve farklı fikirler", %11 ile "üretilen ürün veya hizmete yönelik etkin bir pazarın varlığı", %10 ile "finansman/sermaye" ve %5 ile "motivasyon" olarak gördükleri anlaşılmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada veteriner fakültesi lisans öğrencileri için GS tahmin edilmiş ve bu skorun öğrencilerin sosyoekonomik ve demografik özellikleriyle ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda 25.93 olarak bulunan GS (Tablo 2) alınabilecek maksimum skor olan 36 puanın %72'sine karşılık gelmektedir. Bu skorun kendi işini kurma düşüncesinde olan öğrenciler için bulunan %64'lik orana (129/201) yakın olduğu dikkati çekmektedir. Kendi işini kurmayı düşünen ve düşünmeyenlerin toplam girişimcilik skorları arasında bulunan istatistiksel olarak anlamlı farklılık ise yukarıdaki durumu destekler niteliktedir (Tablo 2). Keleş ve ark. (2012) tarafından öğrenciler için medyan değeri olarak 144 bulunan girişimcilik düzeyi kendi çalışmalarındaki toplam maksimum skorunun %80'nine karşılık gelmekte ve bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Türkiye'de devlet ve vakıf üniversitelerindeki öğrencilere yönelik yapılan çeşitli çalışmalar (Karabulut 2009; Ersoy 2010) kendi işini kurmayı düşünen öğrencilerin oranının %40-71 arasında değiştiğini gösterirken, ABD'de bu oranın %77 dolayında olduğu bildirilmektedir (Rideout ve Gray, 2013). Bu çalışmada söz konusu oranın literatür üst sınırına yakın bulunması istihdam olanakları ve kamu mali yükü açısından olumlu bir tablo olarak görülebilir. Bununla beraber öğrencilerdeki girişimci eğilim ve potansiyelin mezuniyet sonrası ne oranda gerçeğe dönüşeceğini söylemek gelecekte rol oynayabilecek değişken faktörler düşünüldüğünde kolay bir iş değildir. Öğrencilerin yakın gelecekteki iş kurma planları üzerinde girişimcilik bileşenlerinin yanı sıra devletçe sağlanacak teşvik, hibe ve vergi politikalarının, çalışma yasalarının, ilgili sektör/alt sektörlerde ortaya çıkabilecek farklı talep ve eğilimlerin, yatırım ve işletme döneminde kullanılacak kredi faiz oranlarının (Müftüoğlu ve ark, 2009), konjoktüre bağlı gelişmelerin ve son yıllardaki veteriner fakültesi sayı ve kontenjanlarına bağlı mezun sayısındaki artışların önemli roller oynayacağı söylenebilir.

Türkiye genelini kapsayan bir çalışmada, 2023 yılında veteriner hekimler için gözde çalışma alanlarından ilk üçünün gıda kalitesi ve güvenliği, organik tarım ve hayvancılık ile sürü sağlığı alanları olacağı öngörülmektedir (Özen ve ark, 2012a). Bu çalışmada, mezuniyet sonrası öğrencilerin yarısına yakınının kendi kliniğini açacağını belirtmesi klinisyenliğin halen cazibesini koruduğunu gösterirken, yaklaşık beşte birinin kendi hayvancılık işletmesini kurmak istemesi dikkat çekicidir. Öğrencilerin %22 gibi azımsanmayacak bir oranının ise yalnızca son birkaç yıllık veteriner hekim alımlarını dikkate alarak GTHB bünyesinde istihdam edilme beklentisinde olmaları düşündürücüdür. Yirmisi aktif olmak üzere sayıları toplam 26'ya ulaşan veteriner fakültelerindeki sayısal ve kontenjana bağlı artışlar ile

kamudaki norm kadro uygulamaları dikkate alınırsa öğrencilerin bu beklentisinin çok rasyonel olmadığı söylenebilir. Ayrıca, kamunun veteriner hekim ihtiyacının önümüzdeki dönemlerde devam etse bile mevcut talebe göre sınırlı düzeylerde kalacağı hesaba katılmalıdır.

Girişimci adayları olan öğrencileri bekleyen mevcut kültürel atmosfere baktığımızda; ülkemizin de kısmen içinde yer aldığı doğulu kültürlerde daha sık görülen "toplumculuk" ile girişimcilik potansiyeli arasında, "kolektivist ortam" ile ise risk alma arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu bildirilmektedir. Bireyciliğin baskın olduğu batılı kültürlerde ise kişilerin girişimcilik konusunda daha özgür/bağımsız davrandığı görülmektedir (Aytaç, 2006; Çarıkçı ve Koyuncu, 2010; Ersoy, 2010). Konunun bir başka yönü ise Türk girişimcileri daha çok zorunlulukların, ABD'li girişimcileri ise daha çok fırsatların motive ettiği gerçeğidir (Friedman ve Aziz, 2012).

Müteşebbis olmaktan kaçınılmasında öğrencilerin özellikle "deneyimsizlikten" yakınması (Şekil 1), üniversite döneminde sektörle daha fazla bütünleşmesi gereken bir eğitim modeline işaret etmektedir. Bu çalışma da GS ile gelir düzeyi arasında bulunan pozitif yönlü ve anlamlı ilişki başka çalışmalar (Emsen ve ark, 2001; Kristiansen ve Indarti, 2004; Şeşen ve Basım, 2012) tarafından da desteklenmektedir. Bu durum, aileleri üst gelir grubunda yer alan öğrencilerin hata yapmaktan çekinmeyerek riskli kararları daha kolay aldıkları/alacakları anlamı taşımaktadır. Bu çalışmada anne ve babanın eğitim düzeyi ile GS arasında; öğrencinin iş kurma düşüncesi ile ise ebeveynlerin mesleki durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin bulunamaması (Tablo 3 ve 4) ilginçtir. GS açısından erkek ve bayan öğrenciler arasında anlamlı bir farkın olmadığına ilişkin bulgu ise Ishfaq ve ark. (2010) ile Özden ve ark. (2008) tarafından desteklenmektedir. Ancak bu çalışmanın aksine, öğrencilerin girişimcilik niyeti üzerinde ailelerinin bağımsız bir iş geçmişine sahip olmasının anlamlı bir etkiye sahip olduğu yönünde bildirimler de bulunmaktadır (Ishfaq ve ark, 2010; Tong ve ark, 2011).

Bu çalışmanın bulgularından biri de, veteriner fakültesi öğrencilerinin üniversitenin mesleki girişimcilik konusunda kendilerine verilen eğitimi "yetersiz" görmeleridir. Bu bulguyu değerlendirirken, bazı veteriner fakültelerinde mesleki girişimcilik dersinin eğitim-öğretim programlarında bulunmadığı veya yeni okutulmaya başlandığı unutulmamalıdır. Bununla beraber, girişimcilik eğitimini yalnızca zorunlu veya seçmeli bir derse indirgemek yerine, diğer mesleki ders ve disiplinlerin pratik uygulama alanlarıyla da entegre edebilecek arayış ve uygulamaların daha rasyonel olacağı söylenebilir. Özen ve ark. (2012b), veteriner hekimlerin %63'ünün, öğrencilerin ise %59'unun veteriner hekimliği eğitimini az verimli bulduklarını bildirirken, veteriner hekimliği eğitiminin en güçlü yanının şekil ve süresi, en zayıf yanının ise "uygulamaların yetersizliği" olduğunu bildirmektedir. Vakıf ve kamu üniversitesindeki öğrencilerin girişimcilik düzeylerine yönelik yapılan bir çalışmada vakıf üniversitesi lehine bulunan anlamlı farklılık (Keleş ve ark, 2012) ise kamu üniversiteleri açısından düşündürücüdür. Bilinmeyenlerin keşfine yönlendiren bir eğitim yaklaşımının geçerliliğini kısa zamanda kaybeden bilgi aktarımına göre girişimciliği daha fazla harekete geçireceği bildirilmektedir (Saeki ve ark, 2007). Bununla beraber, girişimcilik potansiyelinin eğitimden etkilenmediğini bildiren çalışmalarda mevcuttur (Turker ve Selcuk, 2009). Yine öğrencilerdeki girişimcilik eğilimlerine ilişkin ABD'de 1997-2011 yıllarındaki araştırmaların incelendiği bir çalışmada girişimcilik eğitiminin gerçekten sonuç verici

olup olmadığının ancak kapsamlı ve geriye dönük çalışmalarla saptanabileceği belirtilmektedir (Rideout ve Gray, 2013).

Veteriner hekimliği alanında bir ilk olan bu çalışma her ne kadar yeni bilgiler ortaya koyma potansiyel veya iddiası taşısada da, benzer araştırmaların farklı bölgelerde yer alan fakültelerde de tekrarlanması ve kamu ve özel sektörde çalışan veteriner hekimleri de içine alacak biçimde daha kapsamlı ve ulusal düzeyde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Veteriner hekimliği mesleğinin gelecekte daha rekabetçi ve yenilikçi bir yapı kazanmasında girişimcilik konusundaki eğitim ve araştırmalar ile üniversitelere; müteşebbislere yönelik kolaylaştırıcı yasal düzenleme ve teşvik politikalarıyla da yetkili kamu otoritelerine görevler düşmektedir. Ayrıca, meslek ve kariyer seçiminde aile üyeleri veya ünlü/tanınan kişilerin rol model olarak önemli bir etkiye sahip oldukları (Nicolaou ve ark, 2008; Bosma ve ark, 2012) dikkate alınarak öğrencilerin bu kişilerin girişimcilik deneyimlerinden faydalanabileceği bilimsel ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi düşünülmelidir.

KAYNAKLAR

- Aytaç Ö (2006).** Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniv Sosyal Bil Ens Derg*, 15, 139-160.
- Bacon DR, Sauer PL, Young M (1995).** Composite reliability in structural equations modeling. *Educ Psychol Meas*, 55, 394-406.
- Bosma N, Hessels J, Schutjens V, Praag MV, Verheul I (2012).** Entrepreneurship and role models. *J Econ Psychol*, 33, 410-424.
- Bosma N, Levie J (2014).** Executive Report, pp.33. Global Entrepreneurship Monitor. <http://www.gemconsortium.org/> Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2014.
- Can MF, Altuğ N (2014).** Socioeconomic implications of biosecurity practices in small-scale dairy farms. *Vet Quart*, 34, 67-73.
- Çarıkcı IH, Koyuncu O (2010).** Bireyci-toplumcu kültür ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniv Sosyal Bil Ens Derg*, 3, 1-18.
- Çiçek H, Cevger Y, Tandoğan M (2008).** Socio-economic factors affecting the level of adoption of innovations in dairy cattle enterprises. *Ankara Üniv Vet Fak Derg*, 55,183-187.
- Emsen ÖS, Yılmaz Ö, Çınar S (2011).** Genç nesilde mesleki eğilimler ve girişimcilik: Ampirik bir çalışma. *Verimlilik Dergisi*, 1, 153-176.
- Ersoy H (2010).** Kültürel çevrenin girişimcilik tercihine etkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bil Derg*, 2, 71-77.
- Finkle TA, Kuratko DF, Goldsby MG (2006).** An examination of entrepreneurship centers in the United States: A national survey. *J Small Buss Manage*, 44, 184-206.
- Friedman BA, Aziz N (2012).** Turkey and the United States: Entrepreneurship activity, motives, aspirations, and perceptions. *Int J Buss Soc Sci*, 3, 96-107.
- Hisrich RD, Peters MP (1998).** Entrepreneurship. (4thed.). Irwin McGraw-Hill, Chicago, USA.
- Ishfaq A, Nawaz MM, Ahmad Z, Shaukat MZ, Usman A, Rehman W, Ahmed N (2010).** Determinants of students' entrepreneurial career intentions: Evidence from business graduates. *Eur J Soc Sci*, 15, 14-22.
- Karabulut AT (2009).** Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Marmara Üniv İİBF Derg*, 26, 331-356.
- Keleş HN, Kırıl Özkan T, Doğaner M, Altunoğlu AE (2012).** Önlisans öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Int J Econ Admin Stud*, 5, 107-118.
- Korkmaz S (2000).** Girişimcilik ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Hacettepe Üniv İİBF Derg*, 18, 163-169.
- Kristiansen S, Indarti N (2004).** Entrepreneurial Intention among Indonesian and Norwegian Students. *J Enterprising Cult*, 12, 55-78.
- Marangoz M (2012).** Girişimcilik. Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye.
- Müftüoğlu T, Ürper Y, Başak M, Tosunoğlu BT (2009).** Girişimcilik. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1567. 6. Baskı, Eskişehir, Türkiye.
- Naktiyok A, Çiçek M (2014).** Stratejik düşünmenin bir öncülü olarak eleştirel düşünme: yöneticiler üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniv İktisadi ve İdari Bil Derg*, 28, 157-178.
- Nicolaou N, Shane S, Cherkas L, Hunkin J, Spector TD (2008).** Is the tendency to engage in entrepreneurship genetic? *Manage Sci*, 54, 167-179.
- Ören K, Biçkes M (2011).** Kişilik özelliklerinin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniv İktisadi ve İdari Bil Fak Derg*, 16, 67-86.
- Özen A, Doğan Ö, Gül Başağaç RT, Özkul T, Yüksel E (2012a).** Türkiye'de veteriner hekimliği üzerine araştırmalar: III. İş fırsatları ve sektörel yönelimlere ilişkin görüş ve beklentiler. *Kafkas Üniv Vet Fak Derg*, 18, 907-911.
- Özen A, Doğan Ö, Gül Başağaç RT, Özkul T, Yüksel E (2012b).** Türkiye'de veteriner hekimliği üzerine araştırmalar: I. Veteriner hekimliği eğitim-öğretimi. *Kafkas Üniv Vet Fak Derg*, 18, 605-611.
- Özden K, Temurlenk MS, Başar S (2008).** Girişimcilik Eğitimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Rev Soc Econ & Buss Studies*, 11, 1-20.
- Resmi Gazete (1954).** Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun. Sayı: 8661. <http://www.mugla-vho.org/kanunlar/> Erişim Tarihi: 18 Nisan 2014.
- Resmi Gazete (2011).** Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu. Sayı: 27610. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100613-12.htm> Erişim Tarihi: 18 Nisan 2014.
- Rideout EC, Gray DO (2013).** Does entrepreneurship education really work? A review and methodological critique of the empirical literature on the effects of university-based entrepreneurship education. *J Small Buss Manage*, 51, 329-351.
- Rodriguez del Aguila MM, Gonzalez-Ramirez AR (2013).** Sample size calculation. *Allergol Immunopath*, DOI: 10.1016/j.aller.2013.03.008
- Saeki N, Fan X, Dusen LV (2007).** A comparative study of creative thinking of American and Japanese college students. *J Creative Behav*, 35, 24-36.
- Şeşen H, Basım HN (2012).** Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: Spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12, 21-28.
- Tong XF, Tong DYK, Loy LC (2011).** Factors influencing entrepreneurial intention among university students. *Int J Soc Sci Human Stud*, 3, 487-496.
- Turker D, Selcuk SS (2009).** Which factors affect entrepreneurial intention of students? *J European Indust Train*, 33, 142-159.
- Uluyol O (2013).** Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 349-372.
- Ünlü H, Sümbül AM, Aydos L (2008).** Beden eğitimi öğretmenleri yeterlilik ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ahi Evran Üniv Kırşehir Eğitim Fak Derg*, 9, 23-33.